

smyslu života - nám ukazuje tu nejneshůdnější cestu a vybízí nás k ní: na cestu k tvůrčí dokonalosti, kterou musí každý nastoupit o své vůli a sám a která jediná právě proto je s to nás dovést ke společnému, všeobecně uznatelnému cíli.

*Zdeněk Kouřím*

---

PhDr. Zdeněk Kouřím, CSc.  
517 03 Skuhrov nad Bělou 67  
Česká republika

## OTÁZKY VÝCHOVY

FERNANDO SAVATER: El valor de educar. (Hodnota výchovy). Barcelona, Ariel 1997, 222 s.

Kdokoli zauvažuje aspoň trochu o stavu současné společnosti, stěží bude moci popřít, že jedním z jejich hlavních problémů, ne-li vůbec nejdůležitějším, je problém výchovy. Nejde tu pochopitelně o žádnou "objevnou pravdu"; otázkami výchovy se zabývali téměř všichni velcí myslitelé minulosti a někteří se stali velkými především proto, že právě v těchto otázkách spočívalo těžiště jejich bádání; pro příklad nemusíme chodit daleko, je nám všem známý. Vystupuje-li tento problém do popředí obzvláště dnes nejen u nás, ale - byť leckdy s méně zjevnou intenzitou - celosvětově, je to dáno skoro obecným zpochybněním dosavadních hodnot, pozitivních i negativních, a změtenou pluralizací perspektiv ústící do stavu trvalé nejistoty, paradoxního součtu a mnohosti rádobyjistot. (Své nemalé polínko si tu přiložili zejména ti, kdo, derouce se ustavičně do popředí módních proudů, se pokládají za představitele postmoderny a vystupují coby takoví.) Zdá se, že žádný výchovný ideál nemůže uvedenou tendenci odolat, že se musíme smířit se staronovou mozaikou idejí, autoritativně více či méně přizpůsobených stále rychleji se měnícím potřebám doby tak, jak na nás naléhají.

Rezignovat, přijmout podobný závěr, rozhodně odmítá ve své předě dvěma lety vydané knize *Hodnota výchovy* Fernando Savater (1947), nepochybně nejznámější španělský filosof střední generace. (Tento titul se vzápětí objevil ve Španělsku na žebříčku nejprodávanějších knih v kategorii esejí, kde strval několik měsíců; francouzský překlad vyšel brzy po tom.) Jak významnou hodnotu autor výchově přisuzuje, dozví se čtenář již na s. 28: "Myslím, že je věrohodné, řekneme-li, že společnost nevnalezla výchovu, ale že touha po výchově a co nejdelším harmonickém soužití učitelů s žáky konečkonců vytvořila lidskou společnost a posílila její citová pouta i za hranicemi pouhého rodinného kruhu". Jedná se tedy o hodnotu životně důležitou a existenciálně rozhodující, neboť humanizovat člověka, dovést ho k tomu, aby sám - svým vlastním uvědomělým jednáním - dospěl k poznání a uskutečňování plnosti své svobody, nelze jinak než právě pomocí výchovy. Pochopit a přijmout tuto finalitu znamená zaujmout optimistický postoj, v němž se teorie snoubí s praxí: "vychovávat je věřit v lidskou zdokonalitelnost, ve vrozenou schopnost učit se a v touhu po věděni, jež je její pohnutkou [...], v to, že my lidé se můžeme prostřednictvím poznání vzájemně zlepšovat", že

lze navázat účinné "intersubjektivní spojení s ostatními vědomími" (s. 18, 30). Úlohou učitele, stejně jako pravý význam banálního úsloví *Učit se učit* je proto proměnit vrozenou pasivní schopnost ve schopnost aktivní, otevřít maximum cest pro její realizaci, aby se tak probudil a vzdělával náš cit sounáležitosti se společenstvím myslících bytostí a abychom přijali za svou nutnost do něj se integrovat. F. Savater se však nemíní spokojit s obecnými tezemi; zajímá ho konkrétní průběh dlouhodobého výchovného procesu. První a nezbytné kroky k tomu, aby se z dítěte stal plnoprávně platný člen společnosti, se musí uskutečnit v rodině; rezignují-li rodiče na svou zodpovědnost dospělých, nepřesvědčí-li své potomky s dostatečnou průkazností o "principu reality", neuvědomí-li si, že "cílem výchovy je naučit se respektovat s radostným životním zájmem to, co zpočátku respektujeme, poněvadž jsme se toho tak či onak obávali" (65), pak budou jejich děti zatíženy handicapem, který škola nedokáže nikdy překonat. Ta má především předávat "maximum poznatků s minimem předsudků", formovat svobodné bytosti, t.j. bytosti osvobozené od "prvotní nevědomosti" (s. 72-73, 93). K tomu je třeba zbavit výuku veškeré pedanterie, rozvíjet kritického ducha a upřednostňovat metodologický a historický přístup k vědě na úkor jeho vnitřně nepropojeného hromadění; aniž by se omezovala pluralita hledisek, zaměřit se jednoznačně na "demokratickou univerzalitu" a neváhat "učit, ve jménu naší jediné opravdové a podstatné příslušnosti k lidství, rozumově zrazovat to, co je v našich náhodných oblíbených vylučujících, uzavřených a maniakálních, ať by to připadalo jakkoli svůdně těm, kdo duchovně zpohodlněli, kdo chtějí setrvat v rutině či vystříhat se konfliktů". Konečný smysl výchovy se nachází totiž právě zde: učinit pro každého očividným a hlavním to, na co se zapomíná, protože se nám to jeví jako samozřejmé, tudíž vedlejší - "uchovávat a předávat intelektuální lásku k tomu, co je lidské" (s. 153, 164, 180).

Zdeněk Kouřím

---

PhDr. Zdeněk Kouřím, CSc.  
517 03 Skuhrov nad Bělou 67  
Česká republika

## METAFORA POD LUPOU FILOZOFA

PEDRO CHAMIZO DOMÍNGUEZ: *Metáfora y conocimiento (Metafora a poznanie)*. Málaga, Analecta Malacitana 1998, 123 s.

Španielske teoretické práce z oblasti skúmania jazyka u nás nie sú dostatočne známe. Je to na škodu vecí, lebo tradične rozvíjaná reflexia, v ktorej je objektom jazyk, má v kultúre Španielska nezastupiteľné miesto. K úvahám rozličného druhu inšpiruje aj monografia španielskeho teoretika Pedra J. Chamizo Domíngueza spájajúca v sebe teóriu a filozofiu jazyka, o čom hovorí už jej názov *Metafora a poznanie*. Je to téma, ktorá na pôde španielskej kultúry doslova evokuje prepojenie Európy s Orientom a jeho obrazným vyjadrovaním.